

12.12.2017

EOAK/5673/2016

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

OIKEUDENKÄYNTIASIAKIRJOJEN HALTUUN ANTAMINEN JA POISTUMISLUVAT

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kanteluissaan (EOAK/5673/2016, EOAK/5695/2016 ja EOAK/5696/2016) Mikkelin vankilan toimintaa siinä, että hänelle ei annettu asianmukaista mahdollisuutta valmistautua oikeudenkäyntiin käräjäoikeudessa. Kantelun mukaan hänellä oli mahdollisuus tutustua asiamiehen lähettämiin esitutkinta-asiakirjoihin vain yhden yön ajan ja tämän johdosta hän ei kyennyt asianmukaisesti puolustautumaan oikeudenkäynnissä. Kantelija katsoo, että vankilan hänen oikeusturvansa vastaiseen toimintaan tulee puuttua ja että vankilan tulee muuttaa käytäntöään asiassa.

Kantelija arvosteli myös vankilassa tehtyjä kielteisiä päätöksiä poistumislupa-anomuksiin. Kantelijan mukaan päätöksiä ei ollut asianmukaisesti perusteltu ja kielteisiin päätöksiin ei ollut annettu myöskään muutoksenhakuohjausta.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun antaminen

3.1.1 Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Sen 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Sen 3 kohdan mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan.

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (Nelson Mandela -säännöt) sääntö 53 mukaan vangeilla on oltava pääsy oikeudenkäyntiin koskeviin asiakirjoihin tai heidän on sallittava pitää niitä hallussaan vankeinhoitolaitoksen pääsemättä näkemään niitä.

Tutkintavankeuslain 8 luvun 4 §:ssä säädetään kirjeenvaihdosta asiamiehen kanssa. Sen 1 momentin mukaan tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea. Pykälän 2 momentin mukaan tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjä tiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, saadaan tutkintavangin läsnä

ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos on syytä epäillä, että kirje sisältää 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 4 momentissa säädetään.

3.1.2 Tapahtumat ja saatu selvitys

Kantelijan mukaan asianajaja kertoi lähettäneensä kuulustelupöytäkirjat hänelle hyvissä ajoin ennen heidän oikeudenkäyntiin valmistautumista koskevaa tapaamista ja että asianajaja oli yllättynyt, kun kantelija ei ollut saanut kuulustelupöytäkirjoja luettavaksi ennen tapaamista. Tapaamisen jälkeenkin kantelija kertoi saaneensa kuulustelupöytäkirjat luettavaksi vain yhdeksi yöksi. Tämän johdosta hän ei voinut eikä kyennyt puolustautumaan käräjäoikeudessa, koska ei ollut saanut riittävästi aikaa aineistoon tutustumiseen.

Kantelija otti myös Mikkelin vankilaan marraskuussa 2016 tehdyn tarkastuksen vankivastaanotolla esiin kanteluissa esiin tuodut asiat ja jätti käsiteltäväksi asiaa koskevan kantelun. Kantelijan pyynnöstä tarkastuksen loppukeskustelussa 3.11.2016 otettiin vankilan johdon kanssa esille kantelijan väitteet siitä, että hänelle ei ollut annettu asianmukaista mahdollisuutta valmistautua oikeudenkäyntiin. Vankilasta loppukeskusteluun osallistui muun muassa vankilanjohtaja A sekä apulaisjohtajat B ja C.

Vankilan johtajan sijaisena toimineen apulaisjohtaja B:n selvityksen (29.11.2016) mukaan vankilassa on noudatettu asiassa Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen täytäntöönpanopäällikön antaman ohjeen mukaista käytäntöä, jossa esitutkimateriaali ei joudu muiden vankien luettavaksi. Esitutkimateriaali on annettu vangille haltuun suunnilleen siinä vaiheessa, kun osastoja on alettu sulkea, mikäli vanki asuu sellissä yksin, kuten kantelija on asunut. Kantelija on saanut esitutkimateriaalin haltuun jo klo 15.00 aikoihin. Apulaisjohtajan mukaan on varsin subjektiivinen vangin kokemus, mikä on riittävän perusteellinen perehtymisaika esitutkimateriaaliin. Selvityksen mukaan kantelija olisi saanut esitutkimateriaalin haltuunsa myös useana muunakin päivänä, jos olisi niitä pyytänyt. Apulaisjohtaja arveli tapauksessa ilmeisemmin käyneen niin, ettei kantelija ensimmäistä kertaa vankilassa olemisesta johtuen ole sitä edes ymmärtänyt pyytää, eikä henkilökunta tarjota, koska kantelija ei ole siitä mitään maininnut.

Vankilan johtaja A:n Mikkelin vankilan tarkastuspöytäkirjaluonnokseen antamassa vastineessa (5.1.2017) todettiin, että kantelijan osaston vartijan mukaan esitutkiminta-asiakirjat oli annettu kantelijalle klo 15 seuraavaan aamuun kahtena peräkkäisenä päivänä. Jatkossa oikeudenkäyntiin valmistautumiseen tarvittava materiaali annetaan vangille hänen halumaksi ajaksi myös päiväaikana osaston ollessa auki. Vanki toimittaa paperit sitten halutessaan siviilivarustelokeroon. Täytäntöönpano ei niitä enää häneltä pois nouda vaan ottaa tarvittaessa niistä virkakäyttöön ennalta kopiot.

Aluekeskusta pyydettiin hankkimaan vankilan johtaja A:n edellä mainitussa vastineessa kertoman vartijan kirjallinen selvitys asiasta. Vartija D:n selvityksen (24.2.2017) mukaan tutkintavankina ollut kantelija oli sijoitettuna hänen osastollaan L2-1. Selvityksen mukaan hän antoi kantelijalle selliin asiakirjoja oikeudenkäyntiin valmistautumista varten ainakin kahtena päivänä klo 15 seuraavaan aamupäivään. Selvityksen mukaan hän oli sanonut kantelijalle, että paperit saa selliin useamminkin, jos haluaa ja että kantelijaa ohjeistettiin aineiston haltuun saamisessa.

Apulaisjohtaja C:n selvityksen (22.2.2017) mukaan hän oli käynyt kantelijan sellissä loppuvuodesta marras-joulukuussa ja pitkin selliä oli levitettyä runsaasti paperia. Kantelija oli kertonut asiakirjojen liittyvän oikeudenkäyntiprosessiin ja asiakirjojen puuttumisesta hän ei ollut tuolloin maininnut mitään.

Apulaisjohtaja B:n selvityksen johdosta pyydettiin aluekeskusta hankkimaan selvitystä täytäntöönpanoyksikön täytäntöönpanopäällikkö E:itä. Täytäntöönpanopäällikkö E:n selvityksen (23.2.2017) mukaan rikosseuraamusalueilla ei ole ollut täytäntöönpanopäälliköitä vuoden 2013 alusta, jolloin perustettiin valtakunnallinen täytäntöönpanoyksikkö. Selvityksen mukaan hän ei ole antanut Mikkelin vankilalle mitään omaa ohjetta esitutkimateriaalin käsittelystä, vangille luettavaksi antamisesta tai muusta sellaisesta, eikä tällaisten ohjeiden antaminen kuulu hänen toimivaltaansa. Täytäntöönpanopäällikön tiedossa ei ole, mihin ohjeeseen apulaisjohtaja B viittaa selvityksessään.

Täytäntöönpanopäällikön selvitykseen on liitetty apulaisjohtaja C:n 9.12.2015 E:lle ja rikosseuraamusalueen turvallisuuspäällikölle lähettämä sähköpostiviesti, jossa kerrotaan Mikkelin vankilan käytännöstä asiakirjojen antamisessa ja tiedusteltiin, onko asiassa annettu tai löydetty yhtenäinen alueellinen tai valtakunnallinen linja ja ohjeistus vai päättääkö jokainen vankila itse käytännöistään. Turvallisuuspäällikkö oli lähettänyt apulaisjohtaja C:lle Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön 7.7.2015 antaman ohjeen Vangin omien tuomiotietojen käsittelystä suljetussa sekä avovankilassa (dnro 15/601/2015). Ohjeessa todettiin muun muassa, että vangin oman turvallisuuden sekä vankilaturvallisuuden vuoksi vangille ei anneta asuinostolle vangin haltuun häntä koskevia tuomio- ja rikostietoja käsitteleviä asiakirjoja. Täytäntöönpanopäällikkö E oli lähettänyt apulaisjohtaja C:lle ja turvallisuuspäällikölle viestin, että kyseinen ohje oli kumottu jo seuraavana päivänä 8.7.2015 sekä sitä koskevan kumoamispäätöksen. Kumoamispäätöksessä todettiin, että ohjetta sovellettaessa ilmenneiden ongelmien vuoksi Rikosseuraamuslaitos kumoaa ohjeen ja palauttaa asian uudelleen valmistettavaksi. Täytäntöönpanopäällikkö E on liittännyt toimittamaansa selvitykseen mukaan myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön 8.7.2015 ennen ohjeen kumoamista lähettämänsä viestin, jossa hän toi esiin huolensa siitä, että kyseisen ohjeen johdosta vangit eivät enää saisi haltuunsa tarvitsemiaan asiakirjoja.

Aluekeskuksen lausunnon (17.3.2017) mukaan asiassa saadun selvityksen perusteella kantelijan voidaan katsoa saaneen esittämänsä pyynnön perusteella nähtäväksi hänelle lähetetyn asiakirja-aineiston oikeudenkäyntiin valmistautumista varten. Asiakirja-aineistoon kantelijalla on ollut mahdollisuus tutustua tarpeensa mukaisesti ja häntä oli ohjeistettu asiakirjojen haltuun saamiseksi. Lausunnossa katsottiin, että saatujen selvitysten perusteella Mikkelin vankilan käytäntö antaa asiakirjat vangin haltuun osaston sulkemisen aikoihin ei ole perusteltu ja vankilaa kehoitettiin muuttamaan käytäntöä oikeudenkäyntiasiakirjojen luettavaksi antamisessa. Vankilaa kiellettiin myös jatkamasta oikeudenkäyntiasiakirjojen kopioimista.

Kantelijan vastineessa (24.7.2017) kiistetään vartija D:n selvityksessä kertoma siitä, että hän olisi saanut asiakirjat haltuunsa kahtena peräkkäisenä päivänä. Kantelija piti vartija D:n selvitystä myös epämääräisenä, koska siitä ei ilmene ajankohtia, eikä sitä, koskiko se aikaa ennen vai jälkeen kantelun kohteena ollutta käräjäoikeuden oikeudenkäyntiä, joka oli 26.8.2016. Kantelija kiistää myös, että vartijat olisivat antaneet hänelle asiassa ohjeistusta. Kantelijan mukaan hän oli muilta vangeilta saadun ohjeistuksen mukaisesti pyytännyt vartijoiden tilasta suullisesti esitutkimapöytäkirjoja useampina perättäisinä päivinä kuitenkin niitä saamatta. Kantelijan mukaan vartijat olivat todenneet niiden mahdollisesti kadonneen tai että ne on mahdollisesti palautettu vastaanotossa olevaan lokeroon. Kantelija totesi apulaisjohtaja Iksen selvityksen osalta, että tällöin on ollut kyse hovioikeuden istuntoon valmistautumiseen liittyvistä asiakirjoista.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksiköstä saadun tiedon mukaan kantelija on saapunut Mikkelin vankilaan 15.7.2016 Kymenlaakson käräjäoikeuden passittamana. Käräjäoikeuden istunto on pidetty 26.8.2016 ja käräjäoikeus on antanut asiassa kansliapäätöksen 9.9.2016. Rikosseuraamuslaitoksen vankitietojärjestelmän merkintöjen mukaan kantelija on ollut asutettuna osastolle L2-1 ajan 8.9.–21.9.2016.

3.1.3 Kannanotto

Vankilan selvityksessä myönnetään, että vankilan käytännön mukaan vanki oli voinut saada esitutkintapöytäkirjat haltuun vasta sen jälkeen, kun osasto oli suljettu ja asiakirjat oli otettu häneltä aamulla pois ennen osaston avaamista. Selvityksen mukaan vangeille ei annettu oikeudenkäyntiasiakirjoja haltuun osastolle siten, että muut vangit voisivat ne lukea ja saada selville mistä rikoksesta vankia epäillään.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on 18.6.2010 antamassaan päätöksessään (dnro 3010/4/08) käsitellyt kysymystä oikeudenkäyntiaineiston hallussapidosta vankilassa ja todennut, että "... oikeudenkäyntiasiakirjan hallussapitoon voidaan ylipäätään vankilassa puuttua vain sellaisissa poikkeuksellisissa yksittäistapauksissa, joissa hallussapitoon liittyy konkreettinen, todellinen ja perusteltu turvallisuusuhka".

Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuojaan Mikkelin vankilan tarkastuspöytäkirjassa (EOAK/4397/2016) on käsitelty tarkastuksella ilmennyttä vankilan käytäntöä oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun antamisen rajoittamisessa. Apulaisoikeusasiamies piti erittäin vakavana ja ongelmallisena vankilan menettelyä olla antamatta vangille haltuun esitutkinta-asiakirjoja oikeudenkäyntiin valmistautumista varten. Pajuoja piti selvänä, että mikäli vangille ei anneta asiakirjoja haltuun osastolle, hänelle tulee järjestää mahdollisuus asiakirjoihin tutustumiseen ja oikeudenkäyntiin valmistautumiseen muualla vankilan tiloissa. Pajuoja piti myös selvänä, että vangin on pystyttävä valmistautumaan oikeudenkäyntiin päivääkaan.

Yhdyn asiassa edellä mainittuihin näkemyksiin. Katson vankilan menetelleen virheellisesti oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun antamisessa, kun kantelijalle ja muille vangeille on annettu oikeudenkäyntiasiakirjat haltuun ainoastaan osastojen ollessa suljettuna. Saadun selvityksen mukaan vankilan käytäntöä on muutettu tammikuussa 2017 ja vangeille tällä hetkellä annetaan oikeudenkäyntiin valmistautumiseen tarvittava materiaali haltuun heidän haluamukseen ajaksi, myös päiväsaikaan osastojen ollessa auki.

Tietojeni mukaan Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen täytäntöönpanopäällikkönä ei ole toiminut muita kuin E. Saadun selvityksen perusteella pidän selvänä, että Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen täytäntöönpanopäällikkö ei ole antanut vankilalle esitutkintamateriaalin haltuun antamisen rajoittamista koskevaa ohjetta. Palaan asiaan vielä jäljempänä päätökseni kohdassa 3.3, jossa käsitellään vankilan toimittaman selvityksen muitakin virheellisyyksiä.

Kantelussa ja vankilan selvityksissä on kerrottu eri tavoin siitä, kuinka pitkäksi aikaa kantelija sai esitutkintamateriaalin haltuunsa ennen käräjäoikeuden istuntoa. Kantelijan mukaan hän sai materiaalin haltuun vain yhdeksi yöksi, vaikka oli pyytänyt saada sen haltuunsa useampina peräkkäisinä päivinä. Vankilan selvitykset asiasta ovat myös vaihdelleet. Apulaisjohtaja B:n selvityksessä ei kiisteta kantelijan väitettä siitä, että hän olisi saanut materiaalia haltuun vain yhdestä iltapäivästä seuraavaan aamuun saakka, mutta että kantelija olisi saanut materiaalin haltuun useana muunakin päivänä sitä pyytäessään. Apulaisjohtaja arveli tapauksessa käyneen niin, ettei kantelija ensimmäistä kertaa vankilassa olevana ole ymmärtänyt niitä pyytää, eikä henkilökunta ole niitä tämän johdosta hänelle ymmärtänyt tarjota. Vankilan johtaja A:n selvityksessä taas todettiin, että osaston vartijan mukaan aineisto oli annettu kantelijalle kahtena peräkkäisenä päivänä. Osaston vartija D:n selvityksen mukaan kantelija oli saanut materiaalin haltuun ainakin kahdeksi yöksi ja että kantelija olisi saanut materiaalin haltuun useamminkin halutessaan ja että kantelijaa oli myös ohjeistettu asiassa. Kantelija oli taas kiistänyt myös sen, että vankilan henkilökunta olisi ohjeistanut häntä asiakirjojen haltuun

antamisessa. Kantelijan mukaan hänen asiakirjapyyntöihin oli vastattu, että asiakirjat olivat mahdollisesti kadonneet tai ne oli palautettu vastaanottoon.

Kantelusta ei tarkemmin ilmene ajankohtia, milloin kantelija kertoo pyytäneensä saada esitutkimamateriaalin haltuunsa. Totean, että käräjäoikeuden pääkäsittely pidettiin 26.8.2016. Apulaisjohtaja B:n selvityksestä ei ilmene, keneltä saatuihin tietoihin hänen kertomansa tapahtumista perustuu. Vankilan johtajan selvitys siitä, että kantelija olisi saanut tutustua asiakirjoihin ainakin kahtena päivänä ennen käräjäoikeutta sekä selvitys siitä, että kantelija olisi saanut halutessaan asiakirjat haltuunsa myös useammin ja että häntä olisi myös ohjeistettu siitä, perustuu siten ensisijaisesti vartija D:n kertomaan. Vankitietojärjestelmän tietojen mukaan kantelija oli kuitenkin sijoitettuna vartija D:n osastolla L2-1 ajankohtana 8.–21.9.2016. Kantelija oli siten sijoitettu vartija D:n osastolle vasta käräjäoikeuden istunnon jälkeen, joten selvitys ei voi koskea kantelijan tarkoittamaa aikaa. Apulaisjohtaja C:n selvityksen huomiot marras- ja joulukuulta koskevat tapahtumia 3–4 kuukautta käräjäoikeuden istunnon jälkeen, eikä niillekään voida antaa merkitystä asiassa.

Vankilaan tehdyillä tarkastuksilla ja kanteluissa on myös tullut osalla henkilökuntaa ilmi sellaista säännösten vastaista ja epäammattillista toimintaa, mikä osaltaan myös heikentää vankilan selvityksien uskottavuutta. Todettakoon, että esimerkiksi syyskuussa 2016 vankilaan käräjämatkalle saapuneelle vangille väitettiin, että hänen maksukorttinsa ei ollut vankipassin mukana ja hän ei sen johdosta voinut ostaa tavaroita laitosmyymälästä, vaikka selvityksistä myöhemmin ilmeni, että maksukortin on täytynyt olla vankipassin mukana ja henkilökunnan hallussa (EOAK/4350/2016).

Pidän kantelijan kertomaa esitutkimamateriaalin haltuun saamisesta vankilan kertomaa uskottavampana. Katson, että kantelijalla oli mahdollisuus saada esitutkimamateriaali haltuunsa ennen asian käsittelyä käräjäoikeudessa vain yhdestä iltapäivästä seuraavaan aamuun saakka.

Todettakoon, että vankilassa on rikottu lähes kaikkia muitakin tutkintavankien kohtelua ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi annettuja säännöksiä. Vankilassa on muun muassa lainvastaisesti tarkastettu vangin ja asiamiehen välistä asianajosalaisuutta nauttivaa aineistoa (EOAK/4976/2016), vankeja on viety tuomioistuimeen vankivaatteissa (EOAK/4350/2016), tutkintavankeja ei ole sijoitettu omille osastoille erilleen vankeusvangeista, ja vangin ja asiamiehen tapaamisia on lainvastaisesti valvottu kameravalvonnalla (EOAK/4397/2016). Vaikuttaa siltä, että vankilassa on myös lainvastaisesti kopioitu vangin esitutkinta-asiakirjoja, kuten ilmenee jäljempänä kohdasta 3.4. Vankilassa on myös jätetty noudattamatta tuomioistuinten rikosprosessin turvaamiseksi tutkintavangeille määräämiä yhteydenpitorajoituksia (EOAK/2918/2016 ja EOAK/6446/2016). Edellä mainitut tapaukset ovat tapahtuneet samoihin aikoihin kuin kantelijan kertomat tapahtumat. Todettakoon, että tämän jälkeen vankilan tilanne asioissa on parantunut ja tällä hetkellä tilanne on jo varsin toinen.

Saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun saamista koskeva ongelma oikeudenkäyntiin valmistauduttaessa ei välttämättä koske ainoastaan Mikkelin vankilaan, vaan että samantapaisia ongelmia voi olla myös rikosseuraamusalueen muissakin suljetuissa vankiloissa.

Rikosseuraamuslaitoksen heinäkuussa 2015 antama päivän voimassa ollut ohje vankien omien tuomiotietojen käsittelyssä vankiloissa herättää huolta siitä, onko asia välttämättä kunnossa muidenkaan rikosseuraamusalueiden suljetuissa vankiloissa. Ohjeen kumoamisen yhteydessä ilmoitettiin, että Rikosseuraamuslaitos palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi. Tiedossani ei ole, että Rikosseuraamuslaitos olisi vieläkään antanut uutta ohjeistusta asiassa.

Edellä todetun johdosta pyydän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä saattamaan päätökseni tiedoksi myös muiden rikosseuraamusalueiden aluekeskuksille ja niiden suljetuille vankiloille.

3.2 Poistumislupiin liittyvät asiat

3.2.1 Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyä asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Tutkintavankeuslain 9 luvun 14 §:ssä säädetään poistumisluvasta erittäin tärkeästä syystä ja luvasta poistua saatettuna. Sen 1 momentin mukaan tutkintavangille voidaan antaa lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi aikaa poistua vankilasta Suomen alueelle vakavasti sairaana olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista varten taikka muusta vastaavasta erittäin tärkeästä syystä. Pykälän 2 momentin mukaan tutkintavangille voidaan myös antaa lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi ajaksi poistua vankilasta kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi.

Tutkintavankeuslain 15 luvun 1 §:ssä säädetään muutoksenhakukelpoisista päätöksistä. Sen 1 momentin 5 kohdan mukaan tutkintavanki saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 9 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä.

Hallintolain 31 §:ssä säädetään selvittämisvelvollisuudesta. Sen 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Pykälän 2 momentin mukaan asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Asianosaisen on muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen.

Valtioneuvoston tutkintavankeudesta antaman asetuksen 21 §:n mukaan tutkintavangin on annettava riittävä selvitys hakemuksensa tueksi hakiessaan tutkintavankeuslain 9 luvun 14 §:n mukaista poistumislupaa.

Hallintolain 44 §:ssä säädetään päätösten sisällöstä. Sen 1 momentin 3 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai veloitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu.

Hallintolain 45 §:ssä säädetään päätöksen perustelemisesta. Sen mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

3.2.2 Tapahtumat ja saatu selvitys

Kantelija anoi 14.10.2017 tärkeän syyn perusteella saatettua poistumislupaa 21.10.2016 klo 8–19 halvaantuneen äitinsä tapaamista varten sekä käydäkseen asunnollaan lastensa tapaamista ja kirjallisten asioiden hoitamista varten. Vankilan johtaja A on tehnyt anomukseen kielteisen päätöksen 20.10.2016. Kielteistä päätöstä on perusteltu sillä, että ”vanki on

vangittuna muusta syystä eikä voi saada poistumislupaa ilman saattajaa. Asiakirjoihin liittyvät ja muut ns. hallinnolliset perusteet eivät mahdollista tutkintavangin saatettua poistumista”.

Vankilan johtajan sijaisena toimineen apulaisjohtaja B:n selvityksen mukaan anomuksen käsittelyaika on jäänyt lyhyeksi ja kantelija ei ole kyennyt toimittamaan näin lyhyessä ajassa mitään selvitystä sukulaisuussuhteestaan tai lähiomaisen laitoshoidon tarpeesta.

Kantelija anoi 7.11.2016 tärkeän syyn perusteella saatettua poistumislupaa 14.11.2016 klo 8–18 käydäkseen tapaamassa vaikeasti sairasta äitiään ja alaikäistä lastaan. Poistumislupa-anomukseen oli merkitty hoitolaitoksen henkilön nimi ja hänen puhelinnumeronsa, josta kantelijan äidin tiedot voi tarkastaa. Vankilan johtaja A on tehnyt anomukseen kielteisen päätöksen 11.11.2017. Kielteisen päätöstä on perusteltu sillä, että ”vanki on vangittu muusta syystä eikä voi saada poistumislupaa ilman saattajaa” ja sovellettavaksi lainkohdaksi oli merkitty vankeuslain 14 luvun 2–5 §.

Vankilan johtajan sijaisena toimineen apulaisjohtaja B:n selvityksen mukaan kantelijalle oli ilmoitettu jo aiemmin, että olisi suotavaa, jos hänen puheidensa lisäksi saisi vaikka hoitavan lääkärin lyhyenkin selonteon äitinsä tilasta, jolla varmistettaisiin se, että äiti on hoidettavana jossain, sekä todistuksen sukulaisuussuhteesta. Selvityksen mukaan kantelija ei ollut koko aikana kyennyt toimittamaan mitään selvitystä sukulaisuussuhteesta tai lähiomaisen laitoshoidon tarpeesta.

Apulaisjohtaja B:n selvityksen mukaan pelkästään vangin kertoman mukaan on erittäin vaikeaa arvioida poistumislupaehojen noudattamista varsinkin, kun kantelija oli ensimmäisessä anomuksessaan poistumisluvassa pyytänyt päästä itse hankkimaan todisteita omaan oikeudenkäyntiin liittyen. Selvityksen mukaan poistumislupaehojen noudattamisen arviointi pelkästään vangin kertoman mukaan on erittäin haastavaa, varsinkin jos ei ole olemassa muuta tietoa kuin se, minkä vanki kertoo. Saattotehtävissä oleville on oltava kirkkaana ajoreitti- ja aikatauluselvitys sekä vaihtoehtoiset ratkaisut ajoneuvokaluston hajoamisen, liikenneonnettomuuden ja vangin karkaamisen varalta. Selvityksen mukaan turvallista saattotehtävää lähdetään rakentamaan todisteista ja osoitteista, ei vangin puheiden perusteella.

Kantelijan mukaan hän oli anonut poistumislupaa Mikkelin keskussairaalaan hoitoa saadakseen. Kantelijan mukaan hakemusta ei ollut ollenkaan käsitelty, vaan se oli palautettu hänelle käsittelemättömänä ja rikosseuraamusesimies F oli nuhdellut hänen menettelytapansa asiassa.

Vankilan johtajan sijaisena toimineen apulaisjohtaja B:n selvityksen mukaan kantelija on saattanut alkuaikoina, 15.7.2016 jälkeen, toimittaa poistumislupa-anomuksen päästäkseen sairaalahoitoon, mutta sellaista poistumislupa-asiaa ei ole kuitenkaan saapunut hänen käsiteltäväkseen. Selvityksen mukaan osaston esimiehen ja vartijan toimesta kantelijaa on neuvottu terveyteen kuuluvissa asioissa ja niiden hoitamisesta vankilan poliklinikan kautta.

3.2.3 Kannanotto

Tutkintavangeille voidaan myöntää varsinainen poistumislupa ainoastaan erittäin tärkeän syyn perusteella ja tällöinkin valvonnan alaisena saatettuna. Poistumislupa-anomuskaavakkeissa ei ole erikseen kohtaa erittäin tärkeän syyn perusteella anottaville poistumisluvulle. Tutkintavangin tärkeän syyn perusteella anomaa poistumislupaa on siten käsiteltävä samalla tavoin, kuin poistumislupa olisi anottu erittäin tärkeän syyn perusteella. Tutkintavangin anoessa poistumislupaa on arvioitava, täytyvätkö tapauksessa tutkintavankeuslain erittäin

tärkeän syyn perusteella myönnettävän poistumisluvan edellytykset ja onko tapauksessa mahdollisesti esteitä poistumisluvan myöntämiselle.

Tutkintavangilla ei ole ehdotonta oikeutta erittäin tärkeän syyn perusteella myönnettävään poistumislupa-anomukseen, vaikka sen edellytysten täyttyvän, vaan sen myöntäminen on harkinnanvaraista.

Säännökset antavat päätöksentekijälle harkintavaltaa arvioitaessa erittäin tärkeästä syystä tutkintavangille myönnettävän poistumisluvan myöntämistä ja sen edellytysten täyttymistä. Minulla ei ole aihetta epäillä, että päätöksentekijä olisi tapauksissa ylittänyt harkintavaltaansa tehdessään kielteiset päätökset kantelijan poistumislupa-anomuksiin.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Päätösten perusteleminen on osa asianmukaista käsittelyä. Perustelujen on oltava siten selviä, yksilöityjä ja ymmärrettäviä, että asianosainen saa niistä tietää, mitkä kaikki seikat ovat johtaneet häntä koskevaan ratkaisuun. Hallintolain mukaan päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun.

Katson, että vankilan tekemien kielteisten päätösten perusteluja ei voida pitää asianmukaisina ja riittävinä.

Tutkintavankien poistumislupa-anomusten päätösharkinnassa olennaista on sen arvioiminen, onko vangin esittämä syy sellainen, että sen perusteella hänelle tulisi myöntää poistumislupa. Poistumislupa-anomukseen 11.11.2016 tehdyn kielteisen päätöksen perusteluissa ei ollut ollenkaan arvioitu sitä, oliko vangin esittämä syy riittävän tärkeä poistumisluvan myöntämiselle. Kantelija oli anonut poistumislupia saatettuna ja poistumislupia ei edes voitaisi myöntää hänelle muuten kuin saatettuna. Kielteistä päätöstä ei siten voida perustella sillä, että kantelija ei voi saada poistumislupaa ilman saattajaa. Päätöstä oli perusteltu myös vankeuslain säännöksillä, vaikka kantelija oli tutkintavanki.

Poistumislupa-anomukseen 20.10.2016 tehdyn kielteisen päätöksen perusteluissa ei ollut arvioitu poistumisluvan myöntämisen edellytysten täyttymistä muuten kuin siltä osin, että asiakirjatöiden ei katsottu olevan riittävä peruste poistumisluvan myöntämiselle. Kielteistä päätöstä oli tässäkin tapauksessa, kuten edelläkin, perusteltu virheellisesti myös sillä, että kantelija ei voi saada poistumislupaa ilman saattajaa.

Tutkintavankien osalta ei ole täysin samalla tavalla säädetty erittäin tärkeästä syystä anottu poistumisluvan epäämisen perusteista kuin on vankeusvankien kohdalla. Vankeuslain 14 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan lupa erittäin tärkeästä syystä voidaan evätä, jos epääminen on tarpeen muun muassa karkaamisen, vapauttamisyrittäksen tai uuden rikoksen estämiseksi. Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja on päätöksessään (EOAK/3924/2016 ym.) katsonut, että edellä mainittuja seikkoja voidaan ottaa huomioon poistumisluvan myöntämisessä myös tutkintavangille.

Yhdyn asiassa Pajujojan näkemykseen. Kantelija on 60-vuotias, ensikertainen eikä hänen epäillyssä rikoksessa ole mitään sellaista, josta aiheutuisi epävarmuutta saatetun poistumisluvan ehtojen noudattamiselle. Käsitykseni mukaan vankilan selvityksessä ei ole esitetty sellaista, että sen perusteella poistumisluvat olisi voitu evätä sen johdosta, että kantelija ei olisi noudattanut saatetun poistumisluvan ehtoja.

Selvityksessä on vedottu myös siihen, että kantelija ei mahdollisesti olisi toimittanut poistumisluvan myöntämiselle tarvittavia selvityksiä. Poistumislupa-asiakirjoista ilmenee, että kantelija on ilmoittanut äitinsä hoitokodin osoitteen, puhelinnumeron ja henkilön, jolta äidin

kuntoa olisi voinut kysyä, vaikka kantelija ei ollutkaan toimittanut lääkärintodistusta äitinsä kunnosta. Poistumisluvan myöntämisen edellytyksenä vangin ei voida edellyttää toimittavan selvitystä sukulaisuussuhteestaan äitiinsä silloin, jos vankila pystyy selvittämään asian väestörekisteristä.

Tutkintavangilla on oikeus hakea aluejohtajalta oikaisua vankilassa tehtyyn kielteiseen erittäin tärkeästä syystä anottuun poistumislupaan ja aluejohtajan päätöksestä on mahdollista hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Kantelijalla on siten tullut olla mahdollisuus saattaa ylemmän tahon harkittavaksi, ovatko poistumisluvan myöntämisen edellytykset tapauksissa täyttyneet. Saadussa selvityksessä ei ole otettu kantaa kantelijan väitteeseen siitä, että hänelle ei olisi annettu muutoksenhakuohjausta kielteisiin poistumislupapäätöksiin. Poistumislupapäätösten ajankohtien lähellä suoritetulla vankilan tarkastuksella marraskuussa 2016 ilmeni, että vankilassa jätettiin erittäin yleisesti antamatta muutoksenhakuohjausta päätöksistä, joista vangilla oli muutoksenhakuoikeus. Toisesta samoihin aikoihin tapahtuneen tutkintavangin poistumislupien käsittelyä koskevaan kanteluun annetusta päätöksestä (EOAK/3924/2016) ilmeni, ettei tutkintavangille ollut annettu muutoksenhakuohjausta kielteisiin poistumislupapäätöksiin. Pidän varsin todennäköisenä, että vankilassa on menetelty vastaavalla tavalla myös kantelijan kohdalla.

Saadussa selvityksessä ei ole suoraan otettu kantaa kantelijan väitteeseen siitä, että hänen poistumislupa-anomuksensa olisi palautettu hänelle takaisin käsittelemättömänä. Käsitykseni mukaan selvityksessä ei myöskään kiistetä sen mahdollisuutta, että asiassa olisi menetelty kantelijan kertomalla tavalla. Vankilan toimittama selvitys on puutteellinen eikä asiassa ole toimitettu muun muassa kantelun kohteena olevan rikosseuraamusmiehen selvitystä. Pidän vakavana asiana sitä, jos vangin jättämiä anomuksia palautetaan hänelle käsittelemättöminä. Se seikka, että poistumislupaa ei voitaisi tai tulaisi myöntämään, ei ole peruste palauttaa anomusta takaisin vangille ilman sen asianmukaista käsittelyä, ellei vanki sitten itse peruuta anomustaan. Tässä tapauksessa pidän riittävänä sitä, että kiinnitän vankilan johdon huomiota siihen, että vangin jättämät anomukset tulee käsitellä säännösten edellyttämällä tavalla.

Saadun selvityksen perusteella kantelijan epäily siitä, että sama henkilö olisi ollut 20.10.2016 tehdyssä poistumislupapäätöksessä sekä päättäjänä että esittelijänä, on aiheeton.

3.3 Apulaisoikeusasiamiehelle toimitetut selvitykset ja niiden virheellisyydet

3.3.1 Oikeusohjeita

Perustuslain 111 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 7 § koskee oikeusasiamiehen tietojensaantioikeutta. Sen mukaan oikeusasiamiehen oikeudesta saada laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot säädetään perustuslain 111 §:n 1 momentissa. Lain esitöissä (HE 202/2001 vp, s. 5 ja PeVM 2/2002 vp) on todettu säännöksen tarkoittavan yleistä tietojensaantioikeutta, joka ei riipu esimerkiksi tietojen tai asiakirjojen salaisuudesta, vaan siitä, mitä lainvalvontatehtävän hoitamiseksi tarvitaan.

Perustuslain 111 §:n mukaisen tietojensaantioikeuden on vakiintuneesti katsottu tarkoittavan sitä, että oikeusasiamiehen pyytämien selvitysten antaminen on virkatehtävä, jota koskevat yleiset virkavelvollisuudet. Viran asianmukaiseen hoitamiseen taas kuuluu, että annettavat selvitykset ovat paikkansa pitäviä. Tästä poikkeuksen muodostava oikeus olla todistamatta itseään vastaan (itsekriminointisuoja) ei sisällä oikeutta antaa paikkansa pitämättömiä tietoja,

vaan kyse on oikeudesta olla vaiti eräissä tilanteissa. Pyydetty selvitys on esitettävä siltä osin kuin se on syytteen vaaraan joutumatta mahdollista.

Virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

3.3.2 Saatu selvitys

Apulaisjohtaja B on selvityksessään (29.11.2016) todennut, että vankilan virheellinen menettely esitutkimateriaalin haltuun antamisessa on perustunut Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen täytäntöönpanopäällikön antaman ohjeen noudattamiseen. Täytäntöönpanopäällikkö E oli kiistänyt antaneensa apulaisjohtaja B:n kertomaa ohjetta.

Apulaisjohtajalle varattiin tilaisuus tulla kuulluksi täytäntöönpanopäällikön antaman selvityksen johdosta. Apulaisjohtaja B:n antaman selvityksen (10.11.2017) mukaan hänellä on tuolloin marraskuussa 2016 kyseisen kantelun aikaan ollut ilmeinen väärinkäsitys, että täytäntöönpanosta on tullut tai on olemassa kirjallinen ohje vangin haltuun annettavista täytäntöönpanoasiakirjoista sekä esitutkimateriaalista ja siitä, miten ja missä tilanteessa ne on annettava vangille. Selvityksen mukaan hän luonnollisesti oletanut selvitystä antaessaan, että tällainen vangin suojelua tarkoittava ohje on lähtenyt täytäntöönpanosta, koska asia sivuaa juuri heidän osaamisaluettaan. Selvityksessä huomautetaan, ettei hän ole selvityksessään marraskuussa 2016 maininnut erikseen nimeltä E:tä, eikä ollut edes henkilöinyt sitä häneen.

Apulaisjohtaja B:n selvityksen mukaan hänen vahva käsityksensä ohjeesta perustuu selvityksessä mainittujen virkamiesten kanssa käytyihin keskusteluihin vuosien varrelta. Selvityksen mukaan varsin yleinen käytäntö vankiloissa oli, että esitutkimateriaali annettiin aina vangin niitä pyytäessä siinä vaiheessa, kun se oli turvallista eli osaston ollessa suljettuna. Selvityksen mukaan hän on pyrkinyt vastaamaan kanteluun viivyttämättä parhaan tietämyksensä ja kykynsä mukaan. Selvityksen mukaan lain maallikkotulkitsijana hän tulee aina olemaan altavastaja, kun vastapuolella on ammattilaiset, jotka löytävät tulkinnanvaraa hänen kirjoituksistaan. Selvityksen mukaan hän ei ole myöskään saanut koulutusta kanteluvastineiden tekemiseen.

Apulaisjohtaja C:n toimittaman selvityksen (10.11.2017) mukaan hän olisi ollut apulaisjohtaja B:tä oikeampi henkilö vastaamaan asiakirjojen haltuun antamista koskevaan asiaan. Selvityksen mukaan hän ei ollut informoinut apulaisjohtaja B:tä kyseiseen asiaan liittyvistä eri käänteistä, eikä ollut antanut hänelle vastauksen kirjoittamiseen liittyvää apua. Selvityksen mukaan vankilassa on ainakin vuodesta 2004 saakka ollut turvallisuussyistä oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun antamisessa sellainen käytäntö, että vanki on saanut oikeudenkäyntimateriaalin selliin ovien sulkeutuessa ja palauttanut ne osaston vartijalle aamulla sellin ovien avauduttua. Tämän vanki on saanut toistaa niin usein, kun on katsonut sen tarpeelliseksi.

Vankilan johtaja A:n Mikkelin vankilan tarkastuspöytäkirjaan 5.1.2017 antaman vastineen mukaan osaston vartijalta saadun tiedon mukaan kantelija olisi saanut aineiston haltuun kahtena peräkkäisenä päivänä. Aluekeskukseen 20.2.2017 lähetetyssä lisäselvitys- ja lausuntopyynnössä pyydettiin hankkimaan kyseisen vartijan kirjallinen selvitys asiasta. Selvityksenä toimitettiin kohdassa 3.1.2 ilmenevä vartija D:n 24.2.2017 antama selvitys.

3.3.3 Kannanotto

Virkamiehen virkavelvollisuutena on antaa oikeusasiamiehelle totuudenmukaiset tiedot tämän tutkittavana olevassa asiassa. Oikeusasiamiehen pyytäessä kantelun kohteelta selvitystä, annettavan selvityksen tulee olla myös perusteellinen ja riittävä, jotta sen perusteella voidaan arvioida menettelyn lain- ja asianmukaisuutta. Selvityspyyntö tarkoittaa tietojen hankkimista tosiasioista ja menettelyn perusteista. Tämä tarkoittaa sitä, että vankila toimittaa kanteluun kohteena olevien ja tapahtumiin osallistuneiden virkamiesten selvityksen kantelijan esittämiin väitteisiin. Oikeusasiamiehen tehtäviin ei kuulu selvittää ja erikseen varmistaa sitä, että sille toimitetut tiedot pitävät paikkansa, vaan oikeusasiamiehen tulee pystyä luottamaan siihen, että virkamiehen selvityksessä on totuudenmukaisesti tuotu esille asiaan vaikuttavat tapahtumat. Saadun selvityksen jälkeen oikeusasiamies arvioi vankilan menettelyn lainmukaisuutta ja asianmukaisuutta.

Tietojeni mukaan Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen täytäntöönpanopäällikön virassa ei toiminut muita henkilöitä kuin E, joten kohde oli helposti yksilöitävässä, vaikka selvityksessä ei häntä mainittukaan nimeltä. Kuten täytäntöönpanopäällikkö E:n selvityksessäkin todetaan, niin täytäntöönpanoyksikkö tai sen virkamiehet eivät käytä päätösvaltaa esitutkintamateriaalin haltuun antamisessa vangille. Täytäntöönpanojohtaja G on vahvistanut tiedon myös siitä, että täytäntöönpanosta vastanneet virkamiehet eivät ole aikaisemminkaan päättäneet esitutkintamateriaalin antamisesta vangille. Asiakirjojen haltuun antamisen epäämässä on kyse omaisuuden hallussapitoa koskevasta asiasta, joissa päätösvaltaa käyttää vankilan rikosseuraamusesimies.

Mikäli vankilan selvityksessä kerrotaan, että sen toiminnan virheellisyys on johtunut sille annettujen ohjeiden noudattamisesta, on tällaisten väitteiden pidettävä paikkansa. Näin ei tässä tapauksessa ole ollut. Apulaisjohtaja B on antanut virheellistä tietoa siinä, kun hän on selvityksessään kertonut, että vankilan menettely esitutkinta-asiakirjojen haltuun antamisessa oli perustunut Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen täytäntöönpanopäällikön antamaan ohjeeseen. En voi myöskään yhtyä apulaisjohtaja B:n näkemykseen siitä, että kyseisten kaltaisten ohjeiden antaminen kuuluisi täytäntöönpanosta vastaaville virkamiehille.

Kantelu koski esitutkintamateriaalin haltuun antamista ennen käräjäoikeuden istuntoa. Vankila toimitti asiaan selvityksen vartijalta, jonka osastolle kantelija oli kuitenkin asutettu vasta käräjäoikeuden istunnon jälkeen. En pysty näkemään asian selvittämisen kannalta mitään järkevää perustetta sille, miksi vankilan johto on pyytänyt asiaan selvitystä kyseiseltä vartijalta. En myöskään näe, miten apulaisjohtaja C:n selvitys tapahtumista käräjäoikeuden istunnon jälkeen liittyy asiaan. Pidän vakavana sitä, että oikeusasiamiehelle toimitetaan tällaisia asiaan kuulumattomia ja lähinnä harhaanjohtavia selvityksiä.

Poistumislupia koskevien kanteluiden osalta selvitykset olivat myös puutteellisia. Selvityksiä ei ollut pyydetty muun muassa rikosseuraamusesimieheltä, jonka toimintaa kantelija arvosteli. Selvitystä ei ollut annettu myöskään kantelijan väitteeseen siitä, että hänelle ei ollut annettu muutoksenhakuohjausta päätöksiin. Selvitystä ei ole toimitettu myöskään päätökset tehneeltä vankilan johtajalta.

Virkamiehen on tunnettava tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellinen lainsäädäntö, osattava soveltaa sitä ja toimia sen mukaisesti. Selvityspyyntöön vastaamisessa ei ole kyse selitysten löytämisestä siihen, miksi asiassa ei olisi menetelty virheellisesti, vaan siitä, että annetaan totuudenmukaiset tiedot kantelussa esitettyihin väitteisiin. En katso apulaisjohtaja B:n esittäneen selvityksessä sellaisia seikkoja, joilla olisi annettava merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa selvityksiä antaessaan.

Edellä todetun perusteella katson, että saadut selvitykset ovat sisältäneet virheellistä tietoa ja selvitykset ovat muutenkin olleet puutteelliset. Katson apulaisjohtaja B:n menetelleen virheellisesti selvitystä antaessaan. Pidän asiaa vakavana siksi, koska kyse ei ole yksittäistä kantelua ja virkamiestä koskevasta ongelmasta, vaan vankilan yleisemmästä toimintatavasta selvityksiä annettaessa.

3.4 Oikeudenkäyntiasiakirjojen kopioiminen

Vankilan johtajan selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että vankilassa on myös kopioitu vankien esitutkinta-asiakirjoja ennalta täytäntöönpanon virkakäyttöä varten. Selvityksen perusteella vaikuttaisi siten siltä, että vangille lähetettyjä esitutkinta-asiakirjoja on kopioitu ennen niiden vangille toimittamista. Täytäntöönpanopäällikkö E on selvityksessä kiistänyt antaneensa vankilalle tällaista ohjetta. Täytäntöönpanojohtaja G:ltä saadun tiedon mukaan täytäntöönpanoyksikkö ei työssään tarvitse esitutkinta-asiakirjoja, eikä sillä ole myöskään oikeutta niiden haltuun saamiseen. Aluekeskuksen lausunnossa on todettu myös, että vangin oikeudenkäyntiasiakirjojen kopiointiin ei vankilalla ole olemassa oikeudellista perustetta. Se on kieltänyt vankilaa kopioimasta vankien oikeudenkäyntiasiakirjoja. Selvydeksi totean vielä, että vankila ei voi missään tilanteessa avata myöskään asiamiehen vangille lähettämää kirjettä tai postilähetystä ilman vangin läsnä oloa.

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Mikkelin vankilalle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1.3 ilmenevästä lainvastaisesta menettelystä oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun antamisessa. Tässä tarkoituksessa lähetän Mikkelin vankilan johtajalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan edellä kohdassa 3.2.3 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä poistumislupa-anomuksia käsiteltäessä ja perusteltaessa, kohdassa 3.3.3 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä selvityksiä annettaessa ja kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta vangin esitutkinta-asiakirjojen kopioimisessa Mikkelin vankilan tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän Mikkelin vankilan johtajalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan edellä kohdassa 3.3.3 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä selvityksiä annettaessa myös apulaisjohtaja B:n tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän päätöksen tiedoksi myös Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja pyydän sitä saattamaan edellä kohdassa 3.1.3 esittämäni käsityksen oikeudenkäyntiasiakirjojen haltuun antamisesta alueen suljettujen vankiloiden tietoon ja huomioitavaksi. Lähetän päätöksen tiedoksi myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle, jota pyydän saattamaan kohdassa 3.1.3 esittämäni käsityksen myös muiden rikosseuraamusalueiden aluekeskusten ja suljettujen vankiloiden tietoon ja huomioitavaksi.